

...AD ASTRA

SISUKORD:

PAREMA TULEVIKU POOLE . . .	R. Nurmhein
VÄIKERIIKIDE NOORTELE	a.
DEMOKRAATIA OLEMUSEST . . .	Andres Parts
AIN	Uudo Umberg
MÕTTEID KESKPÄRASUSEST . . .	Kalju Nurmiste
VARJUMÄNG	R. Nurmhein
TEDA EI OLE ENAM	P.
MÜUSIKAST JA NOORTEST	Rein Marandi
TEISIK EHK	Vello Agori
SPORDI FÜSIOLOOGIAST	S. Stokkeby
KÄSIPALLI JAHIMAILT	F. Sarapuu
VESTHOLMLASED NMKÜ'S	H. Ruubel
PISUT KROONIKAT	H. Habicht
KONSERVATIIVNE „TRUBADUUR“	Arvo Sepp

...AD ASTRA

J. WESTHOLMI GÜMNAASIUMI ÖPPURAJAKIRI

NR. 2

Riigipäevaleht

APRILL

1940

№ 6081
(24.5.41)

sf 6703

Parema tuleviku tandrel

Leekablas sõna lõkendagu vaimuväljel,
teojulge mõtte paisutagu elupurje;
ei kõhklus, pelgus painuta me noori turje,
meid uljas vaimustus vaid seirab igal jäljel.

Ees tulevik ja varuks võimaluste küllus,
nii siirdume, üll võitlushame, hinges vaprus,
tõtt, õiglust ülendama; iganenu haprust
siis parandagu uue vaatepiiri üllus!

Käes käsi sõbralt ühiselt me loome kodad,
kus vaba rahva vaba vaimu pingus tahe
end avaldab, kus töötamine mõnus, lahe,
ja mida valmis kaitsma sangaritest pojad.

Noort elu tuules pillata kui lumehõde
on kasutu töövaru kulu; ühismeelel
koos teistega nii võimsalt ühel jõul ning keelel
nüüd mingem vallutama täiuslikku tõde.

Roland Nurmhein

Väikeriikide noortele

Hirmuga jälgime me, väikeriikide noored, ajaloo seismograafi praegusi ägedaid liikumisi. Oleme esimene oma iseseisvail kodumail sündinud generatsioon, kätkis uinutasid meid hällilaulud „igavesest rahust“, ja juba seisame oma noorukese omariiklusega alasi ja ähvardava vasara vahel.

Seisame praegu küll, kuid värisedes. Karmid kirjutatud sõnad ja kurjakuulutavad ilukõned eestrist ähvardavad, ühed kaudsemalt, teised otsekohe välja öeldes, et väikeriikidel polevat üldse eluõigust, sest nad ei suutvat midagi luua ega saavutada.

Ons see tõsi?

Ägedat ja väga ägedat „ei'd“ nõuab väide, et väikerahvaste osa kultuuriväärtuste loomisel ei kaldu kuigi palju kõrgemale nullist. Ei taha terakestki suurrahvaste vaimu varasalves silmapaari vahele jätta, kuid maha salata väikeste tohutuid saavutusi inimkonna arenguteel — selleks pole ka küllalt südametunnistust.

Olgu kvantiteet impeeriumidelt, kvaliteet — kas pole see aga väikerahvailt? Sest: Ateenal leiutas teaduse, kunsti ja õiguse; Siion Jumala, kes päästab maailma, ja ideaalse õigluse. Pariis ja Firenze on täiendanud mõlemaid.

Orjus on olnud impeeriumide tsemendiks, nad on olnud ehitatud kõhule. Nad on lähendanud inimest salgale, tegutsenud vastu vaimule ja süümele. Nad on põlanud üksikut kõigi hulgas, vaba olla tahtvat mõtet ja õiglust ning tõde, mis on kahjuks alati teispooll egoistlikke huve ja kasusid. Assüürlased, mongolid, vana Room, tsaarid ja mõned värskemad suured — jäägu neile nende orjastatud karja ning kammitsas vaimu aupaiste.

Väikerahvaste elu aga kannab süda ja mõistus. Ja südame ning mõistuse võidud on surematud. Rembrandti, Huygensi ja Spinoza Amsterdam võidutseb lõpmatult kõvera türgi mõõga üle, mis oli Aasia ja hommikupoolse Vana Maailma peremeheks üheksasada aastat. Cervantese ja Püha Theresia Hispaania jääb igaveseks, samal ajal kui Philipp II kuningriik on vaid mälestus ühest hukust.

Väikesed rahvad andsid meile moraali ja isendi. Kas pole just väikerahvad maailma sool? Võtame või üksi meie Euroopa. Mis jääks õitsevast Oktsidendist, kui hirmsal vägivallal õnnestuks poosta ilusad Skandinaaviamaad ja Soome tema vankumatu südametunnistusega ja verega, mis nii puhas. Oletagem: asiaatlik barbaarsus rusustaks targa ja ettenägeliku Hollandi ning ausa Šveitsi, kus toimub juba aastasadu õilsaim tasakaalu katse. Kuidas kahvatuks siis Lääne-Euroopa!

Väikeriigid ei tohi kaduda, neid on vaja. Ja pole neid sugugi tarvis ainult suurvõimude kapriise neutraliseerivaiks puhvreiks, vaid nende funktsioonide hulk on määratult suurem. Väikeste ühiskondadega on köidetud inimkonna saatus.

Agar eks peitu nende väikeste ühiskondade nüüdne elutraagika kibekaines kogemuslauses: kui suurriigid kokkuleppele jõuavad, siis on ikka karta, et see toimub väikeste kulul. Peab see siis alati nii jääma? Maailmasõja rahulepinguis pääses rahvuslik enesemääramisõigus hiilgavale võidule. Need, kellel rahvuslikku enesemääramisõigust nõudev loosung oli hüppelauaks ja redeliks võimutippu, lämmatavad teda nüüd päise päeva ajal puhtaima südametunnistusega. Oli selle väikeriikidele kaitseinglililikult püha põhimõtte domineerimisiga riikide ja rahvaste saatuse määramisel tõesti nii lühike?

Peame lootma: ei! Ja see ärgu olgu pimedalt mõtlevate noorte nõrkev lootus, kes resigneerinult peavad oma kodumaade iseseisvust paljaks ajalooliseks juhuseks, mis ei kesta kuigi kaua.

Tõsi, meie kodumail puudub füüsiline jõud oma tõekspidamiste kaitseks. Meie vaimsed usutunnistused on väljaspool hädaohtu ainult senikaua, kui nad satuvad ühte domineerivate ideede ja suurte mõttevooludega.

Püüdkem eemale suurvõimude gravitatsioonisüsteemidest! Väikeriikide eesmärgiks on olukord, kus pole vaja arvestada oma paremate äratundmiste ja tõekspidamiste mahasurumist ning väikeriikide noorte pühaks ülesandeks on kogu jõuga kaasa aidata oma kodumaade riikliku rippumatuse vankumatuks tõeks kujundamisel.

Selleks peame tõstma oma kodumaad kultuuriliselt suureks. Peame olema väikeriikide vaimse mobilisatsiooni tublimaks sõdureiks.

Vähe on praegu elamisest mõistuse kohaselt, kinnisui ja sordiiniga südamega. On ebakindel hellitada õndsat lootust suurriikide majanduslike ja ratsionalistlike kaalutluste allajäämisele rahvuslikele ja tundelistele momentidele, veelgi kahtlasem vaimses käed-rüpes olekus uskuda Genfi järve äärse marmorist mausoleumi headtegevasse mõjusse. Väikeriikide iseseisvuse tugevaid pante tuleb otsida nüüdsel lepingute pühaduse kadumise ajajärgul peale rahvusvahelise õiguse normide kohaste tunnustamisaktide veel mujalt.

Olla oma kultuuritasapinna poolest enese määratud, viia oma kodumaa iseseisvusele de *cultura* — see on väikeriikide noorte ajalooline missioon.

a.

Demokraatia olemusest*

Ükski riigivorm ei nõua oma kodanikelt sel määral teadlikkust taotledava ühiselu aate olemusest ja mõttest kui demokraatia. Esimene fakt, mida võib demokraatia suhtes kinni näelutada, on see, et demokraatia ei sünni iseenesest, mõne üksikisiku või rühma taotluste tulemusena, vaid eeldab kogu rahva teadlikku, sihi- ja järjekindlat orientatsiooni.

On mõttetu otsustada mitmesuguste demokraatia taotluste üle, kui ei omata selgust selles, mis on demokraatia tuum, tema olemus. Võib-olla nii mõnigi riigivorm, nii mõnigi ühiskondlik fenomen, mida nimetatakse demokraatlikuks, on selle mõiste olemuse valguses hoopis midagi muud, võib-olla koguni vastandlik sellele, mille nimega ta end ehib ja mille arvele ta eluväärtus, s. t. ta vastavus inimloomusele ja loomulikule arengule, kirjutatakse. Kõneldakse kodanlikest, sotsiaalseist, liberaalseist, konservatiivseist, distsiplineeritud, reguleeritud, ratsionaalseist, tasakaalustatud, imperialistlikest, sotsialistlikest jt. demokraatiaist ja sageli unustatakse sealjuures demokraatia isē, tema olemus.

Milles seisneb demokraatia olemus? Mis on demokraatia?

Haarame kõigepealt sellest sõnast nii, nagu see on. Nimetus „demokraatia“, nagu teada, on pärit kreeka keelest ja tuleb kahest sõnast: *demos*, s. t. rahvas, ja *krates*, s. t. valitsema. „Demokraatia“ tähendaks seega rahvalitsust, s. o. riigivormi, kus valitsejaks, kõrgema võimu kandjaks on rahvas. Muidugi on „demokraatia“ etümoloogiline tähendus liiga üldine, et määratella demokraatia olemust. Kuid meil tuleb seda silmas pidades kui demokraatia olemuse raami, sest oleks absurdne tarvitada mingit sõna vastolus selle sõna endaga.

Millest peaksime nüüd lähtuma demokraatia mõiste etümoloogiliselt antud raami sisustamisel?

Kahtlemata võiks jõuda väliselt samale tulemusele õige mitmel teel. Näiteks võiks võtta lähtealuseks demokraatia olemusmääratlused, mille on andnud ajaloo kestel isikud, kelle demokraatlikkuses meil pole põhjust kahelda. Samuti võiksime võtta vaatlusaineks kõik demokraatlikeks nimetatud ühiskonnavormid ning püüda nende paljude erinevuste taga leida teatud ühiseid jooni, mis moodustakski demokraatia olemusmomendid. Nii üks kui teine menetlusviis võiks anda väärtulikke tulemusi. Esialgsele analüüsile järgnevas sünteesis võiksime komplekteerida mõiste, mis teatud mõttes poleks kaugel täiuslikkusest, kuid ma kardan, et see osutuks siiski vaid abstraktsiooniks, millel puudub eluse, orgaaniline ühendus kogu meie eluteadvusega. Seepärast ei lähtu ma üksikuist eluaspektist, vaid püüan demokraatiat lühidalt siduda elu kuiterviku üldise arenguga.

Et elu tähendab esijoones arenemist töö läbi, see on olnud vahetuks, teadlikuks või ebateadlikuks elutunnetuseks esimestest inimestest tänapäevani. Sellel tunnetusel baseerub kõik, mis inimene on loonud, kogu kultuur ja tsivilisatsioon.

* Täiendatud väljavõte referaadist „Demokraatia Eestis“, peetud ÜENÜTO's 22. 02. 40.

Samuti vahetult ilma ratsionaalse kaalutluseta tunnetati koostöö, ühistöö väärtust, selle tõhusust tarvete rahuldamiseks vajalike varade muretsemisel. Seepärast koonduti ikka suuremaiks kollektiiveks, ikka tõhusamaiks koostööüksusiks, kuni tekkis organisatsioon, mida nimetame riigiks. Riik pole seega olemuslikult muud kui teatav kõrgema järgu koostöö ühik.

Alul oli inimene oma tungide lelu. Ta elas ja arenes, ilma et ta olnuks sellest teadlik. Jõudes eneseteadliku olendi arengufaasi muutus ta elu aga ikka enam tungielust — tahteeluks. Arengutungist sai arengutahe ja riigist — teadliku arengutahte tööriist.

Edasi, mida enam avarus eluteadvus, seda ilmsemalt tunnetati inimeste samaväärsust looduse, kõiksuse ees. Mida kitsam oli inimeste silmaring, seda tugevamad olid eelarvamused ja traditsioonid, mis eitavad inimeste looduslikku samaväärsust. Eluteadvuse avarumise ja süvenemisega kasvas inimeste, ühiskonnaliikmete õiguslik tasalülitamine.

Ei olnud juhus, et demokraatia algkoduks oli Ateena. See oli tingitud ateenlaste rahvusvahelise suhtlemise läbi laiendatud silmaringist, nende avarast eluteadvusest ja kõrgest kultuurilisest tasemest. Samuti pole juhuslik ajalooline tõsiasi, et inimeste õiguslikud erinevused kehtisid kõige kauem kultuuriliselt kõige enam mahajäänud maades — seal, kus rahva eluteadvus oli surutud dogmade ja traditsioonide surmavasse vormi. Vaimses vabaduses ja avaruses sündis üheväärsuse teadvus, mis tõi kaasa murrangu ühiskondlikus arengus. Kodanik, kes oli veendunud inimeste põhilises üheväärsuses, ei tahtnud enam olla ainult ühiskondliku võimu objekt, vaid ühtlasi subjekt.

Vahe ainult-valitsejate ja ainult-valitsetavate vahel pidi kaduma. Riigi valitsemine ei võinud toimuda enam üksikute kodanike, vaid kogu rahva läbi. Riigi kui arengu tööriista rakendamise õigus pidi kuuluma kõigile kodanikele ning seega ei võinud enam saada rakendatud üksikute kodanike või rühmituste huvisuundades, vaid vastavalt kõigi kodanike, kogu rahva hüvangule.

Eelneva võime haarata kokku Lincoln'i sõnadesse: „Demokraatia on rahvavalitsus rahva läbi ja rahva heaks (government of the people, by the people and for the people)“. Selle määratluse tuumana, demokraatia eeldusena ja alusena tuleb aga fikseerida kolm momenti, need on: vaba arengutahe, riiklik ühistahe ja õiguslik üheväärsus. Just need kolm on demokraatia põhilisteks olemusmomentideks, vältimatuiks alussambaiks. Lühidalt, mis on siis demokraatia?

Demokraatia on rahvavalitsus rahva läbi ja rahva heaks, rahva vaba arengutahte, riikliku ühistahte ja õigusliku üheväärsuse alusel.

Ma olen kindel, et sellega on öeldud olulisim, sest täpse kaemuse juures võimaldab see eranditult selge ja harmoonilise sissevaate kõigesse sellesse, mida on taotlenud ja taotlevad suurimad demokraadid ja demokraadid. Mõistame näiteks, et Suure Prantsuse Revolutsiooni lipukiri — vabadus, võrdsus, vendlus — ei tähenda tõeliselt anarhiat, pööblidiktatuuri ja üksikisikute, indiviidide nivelleerimist, vaid võrdset õigust vabaks arenguks vastastikusel vennalikul toetusel. „Vabadus“, öeldakse ka rahvuskogu poolt

avaldatud seletuses inimese ja kodaniku õiguste kohta, „seisab õiguses teha kõike, mis ei too kahju teistele. Nii pole ühelgi inimesel oma loomulike õiguste teostamisel ühtki muud piiri kui vajadus kindlustada teisele ühiskonna kaasliikmele sama õiguse kasutamist. Neid piire võib vaid seadusega kindlaks määrata.

Inimesed sünnivad vabadena ja õiguste poolest ühesugustena ja jäävad selliseiks. Sotsiaalsed vahed võivad põhjeneda vaid üldisel heaolul.”

Edasi, peame silmas pidama, et demokraatia renessanss 18-ndal sajandil tekkis põhiliselt usust üksikisiku ja rahva loomupärasesse häädusse. „Inimene on hää”, ütleb Rousseau, „ning rahva enamuse tahe on ikka õige ja tema püüab ikka üldise kasu poole. Sellepärast peab ülemvõim riigis kuuluma rahvale.”

Demokratismile vastab seega optimism, usk õiglusse ja rahva heasse tahtesse seda teostada. Kuid mis on õiglus?

Õiglus, ütleb Platon, on omada ja teha seda, mis on kellelegi kohane, ja demokraatia tähendab täielikku samaväärsust võimaluse suhtes selle õigluse realiseerimiseks, s. t. selle omandamiseks ja selle tegemiseks, mis kellelegi on kohane. Õiglane inimene on inimene õigel kohal, kes teeb parimat, mida ta võib, andes täiesti samaväärselt vastu selle eest, mida ta saab. Õiglaste inimeste ühiskond, s. t. tõeline demokraatia, on seega kõrgelt harmooniline ja tõhus rühm, sest iga element on omal kohal, täites oma sobivat ülesannet nagu muusikariistad täiuslikus orkestris. „Õiglus pole tugevama õigus, vaid terviku mõjukas harmoonia.”

Demokraatia tärkas kultuurist, sai aluseks kultuurile ja areneb koos kultuuriga. Tõeline demokraatia ja kultuur on teineteisega lahutamatuks seotud. Kui mõtleme kultuuri all aktiivsust, mis on suunatud inimese ja tema ümbruse vahelise suhte harmoniseerimisele, siis näeme, võrreldes seda demokraatia olemuse määratlusega, et see moodustabki demokraatia põhjapaneva osa.

Rootsi tuntumaid eriteadlasi poliitika alal Ljunglund arvab õigusega, et ainult see ühiskond on küps demokraatia jaoks, kes omab küllaldaselt suure vaimse eliidi sääraseid isikuid, kes on läbi imunud arusaamisega kultuursete põhimõtete mõõdapäasematuses üksiku ja üldsuse kasuks ning kes on valmis tarvitama kogu oma jõudu nende teostamiseks. „Ei jätku sellest, et anda maailmale demokraatiat,” ütleb Wilson, „vaid talle peab andma tsiviliseeritud demokraatiat, kui ei taheta, et ta hukkuks.”

„Masside madal hariduslik tase”, nendib Tarvel, „on olnud suureks pidurdavaks teguriks demokraatliku poliitilise korra arenemisel, tõkestades väga tugevasti rahvavalitsuse idee õiget teostamist. Seetõttu on demokraatliku riigikorra kindlustamine ja arendamine raskemaid poliitilisi ülesandeid, mille kallal kõigil kultuurimeelseil ühiskonnaliikmeil tuleks töötada lakka-matu visaduse ja innuga. Demokraatlikus riigis osutub kodanike haridusliku taseme tõstmine ja nende riigiteadvuse arendamine esmajärguliselt tähtsaks ülesandeks.”

Muidugi ei piisa demokraatliku poliitilise korra arenemiseks haridusest selle sõna tavalises mõttes. Ainult välisest haridusest ehk pool-haridusest

pole demokraatlikule riigile mitte üksi vähimatki kasu, vaid see on koguni loomulikku arengut oluliselt takistavaks ja moonutavaks teguriks.

Demokraatia alussambaid ehitab sisemine haridus, mille objektiks on isiku kõlbeline „mina“. Väline haridus on ainult sisemise hariduse tööriistu. Isiku kõlbelise „mina“ positiivne suurus on identne tema väärtusega demokraatialle.

Demokraat olla tähendab õieti olla aristokraat — hinge ja vaimu aristokraat. Selles mõttes ütleb õigusega saksa pedagoog Georg Kerschensteiner, et mida demokraatlikumaks muutub riigikord, seda aristokraatlikumaks, s. t. seda õiglasemaks, sügavamaks ja rikkamaks peab muutuma ta kodanikkude hingeelu. Ilma laialiste rahvamas-side püsiva, aktiivse ja teadliku osavõtuta riigielu korraldamisest ja juhtimisest ei saa demokraatlik rahvariik otstarbekalt funktsioneerida ja peab paratamatult varem-hiljem manduma.

„Kõlbeliselt öelda“, väidab Masaryk, Euroopa suurimaid poliitikuid ja mõtlejaid, „demokraatia pole muud kui ligimese armastuse poliitiline rakendus.“

Lühidalt: millest oleneb siis demokraatia areng ja tulevik?

Demokraatia areng ja tulevik oleneb rahva vaimse ja kõlbelise kultuuri arengust. See on fakt, mida kinnitab ilmselt ka demokraatia uuem ajalugu. Absolutistlike riigivormide teisendite, nagu fašismi ja kommunismi tekkimise põhjusi tuleb kahtlemata esijoones otsida demokraatia nõrkusis. Demokraatia ei täitnud tema peale pandud lootusi, sellepärast heideti ta kõrvale. Kuid miks ei täitnud demokraatia tema peale pandud lootusi? Sellepärast, et mass ja isegi enamus juhte ei teadnud, mida demokraatia õieti tähendab ja mida temalt loota võis. Ei suudetud või õigemini ei tahtud aru saada, et demokraatia välised eeldused pakuvad ainult võimaluse tõeliseks inimväärsaks eluks ja et rahvast endast ja tema juhtidest oleneb, mil määral ta seda võimalust realiseerib. Rahvas ise, mitte üksi valimiskastide juures, vaid oma igapäevases elus, töös ja ettevõtteis, määrab demokraatia sisu, demokraatia sisemise koos- või ebakõla, mis on otsustav. Just sellest tuleb kõigepealt teadlikuks saada. Just seda tuleb silmas pidada — ainult siis võib sündida ja areneda tõeline demokraatia. Vastasel korral peame paratamatult leppima Joseph de Maistre'i pessimistliku konstateeringuga: „... quique en lui-même l'idéal démocratique soit bon, le peuple violent et égoïste ne l'atteindra jamais.“

Kuid tõeline demokraatia peab saama ja saab realiteediks. Ning ta saab selleks rahva vaimse ja kõlbelise arengu läbi. Mida kõrgemale tõuseb rahva vaimne ja kõlbeline nivoo, seda tugevamaks muutuvad demokraatia alussambad: vaba aktiivne arengutähe, praktiline riiklik ühistähe ja õiguslik üheväärsus. Neil alustel täidab demokraatia ikka paremini oma inimkondlikku missiooni ning jõutakse ikka ligemale kõrgeimale ideaalile — ühiskondlikule harmooniale, milles peitubki demokraatia sügavaim mõte ja väärtus.

Andres Parts

A I N *

Järgmisel hommikul äratas Aini sindliprao vahelt sisse pugunud päikesekiireke, tükkides vägisi ta silmi.

Oli pühapäev. Päikeseketas sädeles jällegi kõrgel taevavõlvil. Pääsukesed vidistasid üle aidakatuse lennates. Nad otsisid oma noortele toidust. Ain tundis, et nende vidinas oli midagi tähtsat, midagi pühalikku hõiskamist. Sellane pühalikkus näis valitsema ka kogu looduses.

Kiiresti ronis Ain redelit mööda alla ning lippas tuppä. Kõik oli siin nii lihtne, ent kodune. Eeskambri seinad olid kaetud veidi tolmunud ja pleekinud tapetiga. Paremalt nurgas asus kireva saanitekiiga kaetud voodi. Seinal tiksus vana kell, mis kippus sageli käima, nagu ise tahtis. Teises nurgas oli jällegi voodi, mille jalutsis kõssitas värskest lubjatud ahi, kus kilgid õhtuti laulsid oma igavat unelaulu. Keset tuba seisis püha tõttu valge linaga kaetud laud, millel lihtsas savivaasis uhkeldasid karikakrad ja rukkililled. Tagakambri uks oli suletud. Selle tagant kostis pererahva segast kõnekõminat.

Ain riietus kiiresti ja astus siis uuesti õuele. Ta istus aidapakule ja jälgis pääsukeste hommikusi askeldusi. Pääsuisa, rietatud pikasabalisse frakki, tuli parajasti poegadele hiigelsuurt parmu magusroaks tooma. Ta istus seinatootud raudpoldile ning vaatas vilksti Ainile. Ta kartis nähtavasti, et see uustulnuk võib kardetavaks osutada. Ain taandus pääsukeste vaateulatusest, nii et see julges pesale lennata, kus teda pojad juba ammulisui ootasid.

Ain pani käed põlvedele ja mõtles, siis pööras pea maja poole, kust kuuldus mingi vaikne kahin. Toakulele ilmus vanaisa kõssivajunud kuju.

Tänane hommik tundus talle raske. Ta tegi mõne sammu, siis istus õuel seisvale pingile. Siis kummardus, võttis maast peotäie mulda, vaatles seda pisut kurbade silmadega ja laskis selle ohates läbi näppude tagasi maha kukkuda.

Ain istus uuesti aidapakule ja vaatles vanaisa. Mured olid ta palgeile künnud sügavaid vagusid. Maa oli aga võtnud enamuse ta jõust ning tervisest. Järsku tõstis ta oma halli pea ja vaatas Ainile suuri silmi otsa.

„Ain, pojuke, tule siia!“ hüüdis ta siis. Vanaisa hääles oli midagi, millest Ain ei suutnud aru saada.

„Ma tahaksin sulle midagi jutustada. Kuula, pojuke!“ algas vanaisa.

„Sellest on juba hulka aastaid möödas, kui asusin siia. Hooned olid lagunened, põllud söödis. Seetõttu saingi ta odavasti. Olin siis veel noor ja lootsin talu teha parimaks vallas. Asusin tööle. Kadunud vanemake oli mulle suureks abiks. Alati oli ta rõõmus ning laulis. Ta kinkis mulle kolm last. Kaks poega ja ühe tütre. Poeg Kustas puhkab juba ammu mullas. Aga Madisel, sinu isal, oli ema ilutsev hing, ning nii läks ta linna, kunsti õppima, nagu ise ütles. Ma ei tahtnud talt loobuda. Lootsin talt teha pere-mehe. Kuid ta oli kange ja läks ikkagi. Uskusin, et üteldes ta lahti talust suudan teda endale hoida. Ei! Tal oli ema hing. See oli ka kange, kui minule tuli. Vanemad teda, oma ainust tütar, mulle ju ei tahtnud anda. Aga tema tuli ikkagi. Nii jäi mulle ainult tütar Maadi. Hoidsin teda kui oma silma-

* Katkend novellist „Ain“, hinnatud humani-taaringi novellivõistlusel 1. auhinnaga.

tera. Kasvatasin teda oma soo ja talu edasikandjaks. Kuid nüüd näen, et tegin valesti. Maali abiellus varsti. Mees tuli majja. Temast aga suurt asja ei saanud. Ta ei olnud huvitatudki maast. Ainult raha — see oli tema hing. Parisnik — see ta oli! Jään vanaks. Ei jõua enam üksi tööd rühmeldada. Talu käib alla. Ja nüüd ta tahab talu maha müüa. Kuulsid, pojake, — maha müüa! Ta tahab linna minna, et asutada suurt äri. Sellepärast tahab ta mulle kalliks saanud mulda maha müüa. Minu oma higi on siin, ise olen siin hoidnud adrapuud. Kas näed, pojuke, mu karedaid ja kõnksukiskunud pihusid? Kas ma seepärast neid väevasin, et maalapikest, kus elasin ja armastasin, maha müüa? Ütle, pojuke, kas selleks?"

Vanaisa silmad kiirgasid vihaselt, kui ta jätkas üha enam ärritunult ning püsti tõustes: „Aga iialgi ei saa nad seda teha enne minu surma. Mina ei luba. Talu on veel minu nimel ja mina teen sellega, mida tahan.“ Siis jäi ta järsku vakka, võttis värisevi käsi maast mulda ja pigistas selle tugevasti pihku.

„Ei, ei lahku! Minu sugu peab siin veel kaua elama! Peab! Mina ütlen seda, et peab!“ Ta pöördus Aini poole. „Ain, pojuke, ma tean, su isa armastab seda lapikest. Ta läks küll ära, kuid see oli tema hing. Tol korral ma ei saanud temast aru. Aga nüüd saan. Temale annaksin ma oma talu!“ Muld pudenes maha ta pihust. „Aga tema on nüüd juba vanaks jäämas. Ta ei suuda ega oskagi enam siin rühmeldada.“

Ain liigutas ennast, kuid vanaisa hoiatav käsi peatas ta.

„Ain, pojuke, sina oled just tema moodu. Sul on samasugused heledad juuksed kui temal. Samasugused sini-
sed silmad. Samasugune nurgeline nägu, samasugune kitsas suu. Sina oled sama tõugu kui mina. Sulle an-

naksin talu. Ainult sulle. Küll isa aitab sind. Ka mina aitan sind, kuni elan. Kuulsid, pojuke, ma annan ta sulle, kui tahad. Ma tean, sa armastad seda vana maja, mille mina oma noorpõlves ehitasin, neid suuri saari, mis olid alles väikesed, kui mina siia tulin. Pojuke, kas annan ta sulle? Kas tahad seda? Ütle, pojuke!“

Vanaisa vaatas Ainile paluvalt otsa. Ain tundis, et nüüd oli ta õnnelik. Elada, töötada siin talus. Sorida sügisel salves kuldseid teri, see on alles rõõm!

Ent siis muutus ta tõsisemaks.

„Vanaisa, kallid! Usu mind, ma tahaksin nii meeleldi sinu tööd siin jätkata, aga ma kardan.“

„Mida siis, pojuke?“

„Kas ma saan hakkama selle suure ülesandega,“ naeratas Ain.

„Sina suudad, pojuke. Isa poleks suutnud, aga sina, pojuke, suudad.“

„Arvan seda isegi,“ ütles Ain kuidagi puiklevalt. „Siiski, vanaisa, luba, mõtlen järele. See tuli nii äkki... Ma ei tea...“

„Mõttele, pojuke, mõttele.“

Ain tõusis, pea täis magusaid mõtteid. Ta tahtis minna kuhugi, kus ta oleks päris üksi, sääl selili visata ning veel kord kõige üle järele mõtelda...

Toauksest möödumisel astus Aini ette Maali.

„Mida see vanamees sulle esteks nii ärritatult rääkis? Ma vaatasin ja vaatasin aknast, et mis sel taadil häda on. Kraabib mulda maast, endal silmad pääs põlemas. Mida ta rääkis, ah?“ küsis Maali vihaselt.

Ain vaatas talle vaikides otsa. Maali kordas oma küsimust.

„Rääkisin, kuidas sina ja su mees tahate linna minna. Pakkusin talle oma talu!“ vastas vanaisa Aini eest.

„Ja ta võttis selle muidugi tänuga vastu!“ pilkas Maali.

„Ta võtab, Maali. Ja teie ei müü! Kuuled, Maali! Ei müü!” hüüdis vana-isa.

Maali kahvatas hetkeks. Siis hakkas aga laginal naerma.

„Tema ja talunik! Ha-ha-ha! Jaan, tule vaata meie uut peremeest! Vana-mees läks vist hulluks ning müüs talu maha. Ha-ha-ha!” karjus ta.

Ta naeris, kuid see naer oli sunnitud. Sellest kostis selge nutt.

Ainil oli kahju sest naisest. Kõigele vaatamata ta näis siiski armastavat seda talu. Oli ju terve oma elu siia majja ja aita matnud. Nüüd pidi ta aga siit varsti lahkuma ja jätma oma

vaeva teisele, peaaegu võõrale. See pidi kindlasti valus olema.

„Välja! Välja!” kriiskas nüüd meeleu naine. „Mis õigus on sul siin ma pääl käia. Su isa läks! Ei jätnud jumalagagi! Kes lubab sind meie tallu tulla? Mina pidin siin rühmama, nüüd aga tehku ma koht puhtaks. Kunstnikust poeg tuleb talu pidama!”

„Tal on siiski veidi õigus”, pidi Ain tunnistama. Ta möödus naisest, kes kargas eemale nagu katku kartusel, ja suundus tuppa. Kurvalt pakkis ta oma vähesed asjad kohvrissi ning tuli uuesti õuele. Ta võttis vanaisa krobelise käe korraks pihku ja lahkus siis õuelt.

Udo Umberg

Mõtteid keskpärasusest

Inimene oma iseloomult koosneb häist ja halvust joonist. Kogu elu on pingerikas võitlus negatiivse ja positiivse pooluse vahel. Mõlemad äärmused taotleavad inimhinges esikohta ja mõningaid privileege. Sellest kahepalgelisusest me ei saa kunagi vabaneda, vaid oleme sunnitud leppima oma hingelise ebatäiuslikkusega.

Kuna inimkonna ja indiviidi eksistentsi püsivus baseerub vaid evolutsioonil, siis nii hirm degeneratsioonies kui ka inimese positiivsuse märgatav ülekaal sunnivad teda tarvitusele võtma mitmesuguseid vahendeid oma arengu intensiivsustamiseks.

Inimese kujutlusvõime on loonud suurel arvul jumalusi, keda iseloomustab täiuslikkus. Ja puhas ning veendunud usklikkus pole eales olnud mahakiskuvaks või tagasirebivaks jõuks.

Püsiv areng nõuab sama püsivat tahtejõudu. Viimase puudumine on eriti märgatav nn. keskpärase inimeste juures.

Mitmesuguseil põhjusil on nende vaimne areng katkenud ja ruumi andnud taandarengule. Harilikult ei märgata seda niipea, kuna regress toimub selleks liiga aeglaselt, ja ollakse kas rahul olukorraga, et eluõhtul leida end hingeliselt varemeis, või haaratakse elu nii laial rindel, et eksitakse sinna enne, kui ollakse midagi nimetamisväärset vallutanud.

Iseloomutud, viibides pahelises miljöös, ei jõua tõusta sellest kõrgemale; ja viibides haritud ja vaimselt kõrgel tasemel seisvas seltskonnas, oskavad nad imehästi laskuda madalamale selle vaimsest nivoost. Vastuvõtlikkus kiusatusile on neil suurem kui austus aususele ja seltsimehelikkusele. Suu-

remale osale näib igasugune töö ja pingutus sekundaarses valguses, ja, olles majanduslikult kindlal seisukohal, pannakse sageli erilist rõhku sellele, mille tunnistajaiks oleme paraku kõik olnud. Et aga mõned dekoratiivsed moenukud väärksid nii suurt tähtsust, või viirastuslik maailmaseletamine oleks nii vajalik, selles kahtleb suurem osa inimkonnast.

Moraal on sama relatiivne, kui seda on inimene ise. Majoriteedi silmis langenu võib osutada kangelaseks ja kõikide ülistatu tegelikult olla väga alaväärtuslik. Mis mõningaile osutub keskpäraseks, on teistele geniaalne. Kuigi pole mingit absoluutset mõõtu, mis tõmbaks selge piiri keskpärasuse, andekuse ja geniaalsuse vahele, hindab maailm inimsoo tegusid ometi õiglaselt ja jagab oma tunnustuse, kuigi vahel hiljem, kui see olnuks soovivat.

Missugune on humaanse arengu lõppvorm ja missuguseks kujuneb kunagi inimene, see on nüüdisajale veel avastamata maailm. Kindel on aga, et tulevikus võime inimeselt loota hulga rohkem, kui ta seda suudaks praegu. Samuti pole ime, kui praegune keskpärane noormees poole sajandi pärast oleks geenius, nagu kerjuski võib saada miljonäriks ja jooksupoiss direktoriks.

Keskpärasus pole õieti midagi muud kui järsku katkenud areng. Inimese tegelikud võimed on maetud veelgi sügavamasse alateadvuse soppi. See energia pole siiski veel surnud, nagu keskpärasuski pole mingi arenguline lõppvorm. Kes ühel alal on keskpärane, on väga andekas mõnel teisel; kes mõnes suhtes on iseloomutu, on tarmukas niisuguses ümbruses, mis vastab ta hingelaadile. Ja areng keskpärasusest kõrgemale on võimalik igasuguses miljöös.

Seetõttu on väga tähtis kindlaks teha enda isiksus, enda positiivsed ja

negatiivsed küljed ja nii püüda seatud eesmärgile. Kui oleks võimalik igale isikule anda absoluutselt õieti ta tegevusala, siis poleks kellelgi õigust kõnelda keskpärasusest. Kuid et see on meil praegu võimalik, siis tõestab too asjaolu, kui vähe tuntakse iseennast.

Kui palju on maailmas vaesust ja kui vaene on maailm ise! Meie arenguline tase on aga veel niivõrd madal, et me ei suuda kindlaks teha vaesuse juuri. Vastuoluline nagu on inimene, niisama äärmusterohke on ka maailm. Inimsoo areng ei tohiks neid ekstreeme veelgi suurendada, vaid peaks küllust lähendamada puudusele, valgust pimedusele. Kuid mitte selleks, et tekiks maitsetu hall mass, mitte ideaal mingisugusest standardinimesest pole väärtuslik, vaid toodangu väimu- ja raamatumaailma hiilgus pilvist alla, et seda rakendada seal, kus sellest nii kibedat puudust tuntakse.

Neile, keda nimetame keskpäraseiks, on antud võimalus näidata kas inimsoo tugevust ja määratud energiarikkust ja kujuneda geenisteks, või tõestada sellesama inimsooloomalikkust ja madalust, ning vaevelda oma kirgede küüsis. Ajalugu on näidanud, et enamus suurvaime pole võitnud tunnustust mitte oma sünnipärase geniaalsusega, vaid tugeva tööga, mis on neid tõstnud kõrgemale miljööst, kust nad pärinesid. Ja enamuse neist on oma nooruses olnud vägaigi keskpäraseid!

Ajastu, kus elame, on jällegi rahutu. On palju hüljatud endisi töökspidamisi ja ellusuhtumisi, et endiselt voolavale ajale anda uusi vorme, uut mõtet ja sisu. Miski poleks suurem patt, kui loobuda tööst inimkonna hüvanguks! Ja tööd on maailmas rohkem kui töötegi jaid.

Kalju Nurmiste

Varjumäng

Näen varjumängu tare ees,
mis väriseb nii puhteviras
kui iiling uinund järvevees.

Puis ärkab värskel hommikhõng
ja ladvus tuksleb kullasiras
eeltõusu verev päikeslõng.

Kui virgub päev ja lõõskab kumm
mu koja kohal sinimeres,
kaob varjumäng kui haihtuv lumm.

Kaob õhusärra, ainus jälg,
mis jääb, on võbin minu veres
nii kirveldav kui õnnenälg.

Sest võrsub hirm, mis vaevab mind
päev läbi, ikka, kestvalt ulmas
a millest tuikab ihkav rind.

Mu olelus on mõtte äng:
täis kõhklust küsin hirmu tulmas –
ons elu mul ka varjumäng?

Roland Nurmhein

Teda ei ole enam...

Teda ei ole enam. Me harjusime sellega ruttu, liigagi ruttu. Ja ei olnud kuskil leitud kohaseid sõnu juhtimaks meisse kurbust, tunnet, mis meid igaühte südamesse haaraks. Ei olnud leitud sobivat kuju ega ka sobivat sisu. Ja nii möödus meist too kurb päev, jätmata sügavaimat vaigu me murede tabula rasa'le.

Meie ei saa endi hulgast küll ühtegi leida, kes ei teinuks välise žestiga endale ja teistelegi selgeks oma liigutatuid meeleolu, kuid kas leidub meie hulgas sellast, kes jätnuks sel päeval maha kõik kurbuse, et anduda uuele, suuremale? Ei, ütlen ma. Ja mul on õigus, kurb õigus, nagu on õigus sellel, kes ütles:

„Aga ta teadis, kui temale avalikkuse ees peaks lähenetama, siis teevad seda need, kes teda ja keda tema vast kunagi pole huvitanud, liigutanud ega mõistnud, mõista tahtnudki. Õlitatud nägudega, salv sõnad keelel, tulevad need, kelle osavõtmine saab piinaks, crustamine mõnituseks, kiitus pilkamiseks ja meelitussõnad nukraks ironiaks. Nad tulevad ehk mustis ülikonnis, sabakuubedeski, torukübarad käes, nad tulevad seltskonnapärase kummarduste ja kõnekäänudega, nagu ainult selleks, et veel kord toonitada, kes on nemad ja kes on tema...“

Tammsaare on suurim kirjanike hulgas. Me teame seda, meid on sellesse teadmisse kasvatatud. Kuid kas meid on õpetatud mõtlema, et Tammsaare on kunagi võidelnud meiegi võitlust, neid takistusi rünnanud, mida meiegi peame püüdma ütelda. Ei ole tema geeniuski tõusnud pjedestaalile iseenesest, ka tema on pidanud kahtlema, viibima mõtiskelus, et ta on Fortuna kaalule pandud mitte saatuse poolt vaetavaks, vaid pelgaks vihiks. Ta on meist isegi enam kahelnud, sest ta oli õnnestatud mõtlemisvõimega teravamaga kui meile on antud. Meie ei tea, milline oli ta võitlus: oli see võitlus teiste vastu, võitlus Jumala vastu, või oli see võitlus enese vastu — võitlus enese abiga enese vastu — raskeim kõigist võitlustest, raskeim, kuid õilsaim, uusi väärtusi loovaim, sest hävitada pole midagi peale enese, kuid luua on midagi suurt — täiuslik Ise.

Küllap see oli vist võitlus iseenesest vastu, mis kasvatas Tammsaare vaimu, sest see oli suur, arusaamatult suur, taibatamatu enamikule meist. Pidime rahulduma vaid selle piskuga, mida ta oli raatsinud panna loetavaks neile, kes polnud täiused iseenesest, kuid kes ihalesid selleks saada. Sain sealt minagi oma osa, said teisedki. Ja meis tärkas kustutatamatu janu tolle täiuse allika järele.

Meie hulgas oli õnnelikke, kes olid Tammsaare abil alanud oma võitlust. Nad elasid läbi Tammsaare mured, sattusid Tammsaare puhastustulle,

püüdsid sealt väljagi jõuda. Nii mõnelgi oleks see õnnestunud, kuid — deus ex machina — Tammsaare on nüüd surnud, jätnud pooleli oma maise võitluse, jõudnud lõppu, või teadmise algusse, ka tolles teises võitluses, mida ta oli halastamatult pidanud, ja millest mälestust austasid needki, kes püüdsid geeniusse cupaistet laiendada omagi peadele, kasutades juhuslikku eelistust, mis, võrreldes Tammsaare vaimu määratu suurusega, oli hoopiski tähtsusetu. Kuid kuigi ta ise on nüüd jõudnud arusaamisele sellaseistki probleemest, mida ta võib-olla ei tahtnudki endale saada, tarkade kombel teadlik olles nende ebavajalikkusest, on ta meid siiski jättnud üksi. Meie ei tohi endalt küsida, miks on see nii, sest too jõud, mis viis Tammsaare, on tugevam meistki, meist kõigist, kui ta sai jagu sest ühest. Meie peame leppima olnuga, peame jõudma tasakaalule ka üksi, kuid peame säilitama endas austuse suurte vastu, kes olid enne meid ja kes saavad olema maailmade mälestuses.

Kuid küllalt sõnust, mis niikuinii ei vääri meistrit. Mulle ei ole antud mälestada teda sõnadega. Kuid ma hoian tühja ta koha mu südames, ei luba sinna kedagi, sest Tammsaare on sinna püstitanud mälestusmärgi, mis on püsivam kui mina ja tugevam kui mina. Ja kui on usku teistegi südameis, võib-olla tõuseb siis kuskilt keegi, kes kannab sama jumalikku sädet, ja kellesse on läinud see suur mõte, mis juhtis Tammsaare tööd, ja juhib meid edasi täiuse poole, kuni ta ise seisab kord Tammsaare kõrval.

P.

Noorsugu hea ja halva muusika vahel

Kuigi on olemas teatav ametlik ja üldmaksev hinnang selle kohta, mida tuleb pidada heaks ja mida halvaks muusikaks, ei leia see müüdugi tunnustust kaugeltki kõikide poolt, kes tunnevad mingit huvi muusika vastu. Võib öelda, et see on kindlasti vähemus, kes ühineb selle hinnanguga. Kuid pole kahtlust, et selle vähemuse, kes koosneb elukutselistest muusikainimestest ja enam-vähem põhjaliku hariduse saanud muusikahuvilistest, arvamust tuleb pidada, kuigi mitte pimedat aukartuse tõttu, ikkagi kaaluvamaks laia asjaarmastajate hulga omast.

Katsudes visandada seda cstmestikku heast halva, väärtus! kust väärtuse!u muusika poolē, peaksime asetama kõige kõrgemale muusika suurteie ansamblikele, s. o. muusika sümfoon!a-

orkestrile, suurele vaimuliku muusika ansamblikele ning ooperimuusika. Sellele järgneks samalaadne muusika väikesemale ansamblikele, s. o. kammermuusika, ning muusika soolopillile, ja veel edasi väiksemaulatuslik vokaalmuusika, s. o. laulud soolohäälele ja koorile. Ja siis tuleb piir hea ja halva vahel. Teisel pool piiri on esimene aste opereti- ning salonglik ajaviitemuusika, millele järgneb muusika džäss-rütmis ning kõige lõpuks igasugused küla-pillilood.

Kindlasti teeksid paljud oma maitset sellega võrreldes mõningaidki ümberasetusi, pole kahtlust, et nii mõnigi vaid üheainsa — pööraks redelil teise otsa üles ja asi oleks jumalikult korras! Kuulatagu vaid riigi-ringhäälingumeeste

jutte neile tulevaist soovest, eriti neist, mis tulevad anonüümselt!

Harilikult on ikkagi nii, et tunnustatakse kas esimest või teist liiki, ning siinjuures ei saa mööduda asjaolust, et esimese liigi tunnustamisega käib kaasas teise liigi täielik eitamine, kui aga pooldatakse teist liiki — mitte ainult osa sellest! —, siis tunnustatakse vähemal või suuremal määral ka esimest.

See tõsiasi ja esimese liigi pooldajate suurem haridus ning iga ongi päämised argumendid esimese liigi primaadi kasuks.

Seisukohad ühe või teise liigi kohta avalduvad mõnikord õige huvitavalt. Ajal, kui propageeriti meie gümnaasiumi muusikaringi asutamise mõtet, võis mõnigi noor inimene sinu jutule reageerida ikka põlglikumaks muutuva ilmega ja siis pahvatada, et ei tea, milleks niisugust küll vaja peaks olema! Vist selleks, et hakata korraldama sonaatide õhtuid! Ja siis lõpetada jutu suurima rahuldusega, et nüüd on öeldud õiged sõnad õigele kohale! Nüüd olen ma väljendanud oma sügavaima sisemise veende terve selle muusika värvi kohta!

Siia kõrvale ma asetaksin häämeelega mulle jutustatud juhtumi ühe asjaarmastajatest koosneva väikese sümfooniaorkestri liikmetest, kes läksid oma juhti paluma, et kas nad ei võiks vahelduseks kõigile mängitud tõiistele paladele mängida ka Johann Straussi. Noh, dirižent ei motiveerinud pikalt oma kategooriliselt eitavat otsust, pidi aitama sellest, kui ta ütles, et nad ei olevat ometi mõni tantsuorkester!

Raskem on muidugi mõista halvaks panevat suhtumist sonaadi vormi kui Johann Straussi loominguusse. Kuid esimene, kes tahtis väljendada oma põlgust kõige hea muusika suhtes, oli ka võrratult asjatundmatum, oli õieti täielikult kirjaoskamatu. Sest mõnigi neist uljaist arvustajast võis hiljem jälgida sind mängimas Grossmanni Tšardasši, mis on küll tuntud lugu, ja siis küsida mitte ilma tõelise huvita, et mis marss see ometi on, mis nii tuttavalt kõlab?!

Mis aga puutub Johann Straussi, siis tahaksin ma küll paari sõnaga — ilma huvitumata nende mõjust — vastu vaielda. Heliloojast, kes on suutnud oma loominguusse panna niipalju elurõõmu ja kellel on niipalju omapära, võib muidugi mööduda paari halvustava sõnaga.

Kuid harilikult seda ei tehta ja näiteks Berliini Filharmoonia orkester — ta peab vist küll hirmus vabameelne olema! — ei ole pidanud paljudeks mängida plaatidele surematuiks nimetatud valsse, muidugi mitte tantsulugudena, vaid osadena koomilistest ooperitest.

Ka muusika suhtes ei puudu arusaamine, nagu seda on kirjanduse suhtes lahanud Hugo Raudsepp „Ameerika Kristuses“, et ainult see, mis on tõsine ja sünge, saab olla väärtuslik ja et laiem poolehoid publikus on inferioorsuse tunnus.

*

Olles eelnevate ridadega märkinud maitsete erinevust muusikas ja ühtlasi esitanud mõne iseloomuliku seisukohavõtu, pakub meile nüüd huvi vaadelda, missugune on siis tänapäeva nooruse suhtumine muusikasse ja mis on need tegurid, mis juba nooruses põhjustavad seisukohtade kujunemist, milledest hiljem harva loobutakse.

Ma pean kohe tähendama, et kogemuste ja teadmiste juures, mida oman, ei saa ma kuidagi jõuda tulemustele, mis sedalaadi artiklites ja sõnavõttudes tihti esinevad ja millede järgi ei ole tänapäeva noorsoost küll palju head arvata. On ju teada, millest neis räägitakse: piiramatud spordivaimustusest, lõbukuultuurist, vaimsete huvide täielikust puudumisest jne. Ja õieti sobiks sellesse rivvi hästi ka tõsiasi, mida mul tuleb nentida, et noorsugu on loonud endale iseseisva arusaamise „heast“ ja „halvast“ muusikas ja ei püüagi varjata oma kalduvust selle laadi poole, mida käesolevas kirjutises on nimetatud „teiseks liigiks“, välja arvatud ehk selle viimne alaliik. Kuid niisugused hukkamõistvad suhtumised saavad põhjeneda ikkagi kaunis tendentslikel vaatlusil ja, nagu öeldud, jõuan ma teistele seisukohtadele.

Ei ole raske leida põhjusi nähtusele, mis on esinenud vist kõigi aegade ja kõigi rahvaste noorte juures, ja mitte ainult muusika, vaid kõigi kunstide, kirjanduse, veel enam, ka teaduste ja poliitika suhtes, nähtusele, et on kaldutud vanade autoriteetide austamisele eelistama iseseisvalt uute teede otsimist. Need põhjused on noortele omane umbusk kõiges, mida austatakse sissejuurdunud harjumuse tõttu ja ilma kriiti-

kata ning suurem tarvidus elamuste järgi kui ka suurem vastuvõtlikkus nende suhtes.

Kuidas siis avaldub see kõik tegelikus elus?

Näeme seda kõikjal, kus leiame tõelist ja elavat huvi muusika vastu. Selleks ei saa me muidugi lugeda osavõttu sunduslikest muusikatundidest koolis ega siin-seal mõne kontserdi külastamist. Samuti ei pea me ju sportlaseks seda, kes võtab osa võimlemistundidest ja käib jälgimas võistlusi! Tõeline huvi on ainult see, mis avaldub aktiivses tegutsemises mingil alal, kusjuures on tähtis veel vabatahtlikkuse moment.

Siin aitabki meid edasi võrdlus teise alaga. Intensiivse treeningu põhjus, olgu see nüüd korvpallis, suusatamises või kergejõustikus, ei ole ainult soov mõnusalt aega viita, mida võiks ju palju kergema vaevaga mujal teha. Ka ei ole siin kaugeltki lõplikuks eesmärgiks tervishoid, samuti mitte oma meeskonna häa reputatsioon, vaid see on sportlik elamus, mida pakub iga terve innuga kaasa tehtud tugev võistlus.

Ka muusikas ei ole lugu teisiti. On täiesti kindel, et puhtmõistuslikud kaalutlused, olgu nad nii loogilised ja lähtugu nii õigetest alustest kuitahe, ei suuda meile panna meeldima või teha ebameeldivaks ühtki muusikalilike. Ainus põhjus, mis meid seob sellest või teisest žaanrist muusikaga, on muusikaline elamus, mida ta meile on pakkunud ja mida me talt jälle ootame.

Muusikat, mis meis suudab esile kutsuda elamuse, mis oma võimsaimal kujul haarab meid nii tugevasti mängimisel või kuulamisel, et laseb unustada ümbruskonna ja terve hingega endale kaasa elada —, ei saa muidugi igaüks ise määrata, vaid valik on siin teha alateadvusel. Ja sellega ulatub muusikalise maitse küsimus juba psühholoogiasse, millisel alal mina kaugeltki kompetentne ei ole, nii et ainult üksikuid silmapaistvamaid momente saan puudutada. Tähtsaim on siinkohal muidugi see, missugust muusikat keegi on harjunud kuulama juba oma nooruses ja mis talle on sellega saanud omaseks. Ei saa organisti sellest, kes oma lapsepõlves pole kordagi käinud kirikus ja tõsise muusika keskel üleskasvanu vaevalt suudab mõista džässilaadset muusikat. Kõrvalise-

maist tegureist alateadvuses kohtame sagedasti rahvustunnet. Nii tähendab harilikult sõjaväemarss sakslasele patriootilist elamust. See esineb ka suurema vormi juures, võisime seda aimata „Vaikset Doni“ kuulates ja kogeme seda kindlasti „Lunastatud vande“ juures, kus ei esine takistava tegurina suur ajaline distants sündmustikust, nagu eelnenud eesti ooperite juures.

Veel tuleb märkida, ei ole mitte päris täpne väita, et primitiivsem muusika on suutelisem välja kutsuma muusikalist elamust. Ta on vaid omasem primitiivsema hingelaadiga inimestele, kes on vastuvõtlikumad tunnetele. Kirjeldamatult tore on jälgida niisugust primitiivsemat muusika-elamust! Ma mõtlen siin paari mulle ikka meenuvat stseeni möödunudsuvisest Petseri laulupeost. Ei saa ma kunagi unustada seda rõõmu, millega laulsid neli juhulikult kokkusattunud pealtkuulajat ettekannete vaheajal, hoolimata nende ümber kogunenud rahvahulgast, üht äärmiselt lihtsat viisi, mis mulle esimesel kuulmisel meelde jäi.

Kuid tagasi noorsoo juurde. Vabatahtlik on muidugi muusikatundide võtmine, mis aga kaugeltki alati ei suuda omaseks teha mängitavat muusikat. Ning kollektiivseist harrastusist on mulle koolinoorsoo seas teada vaid koondumisi väiksemaiks vokaalansambleiks ning džässorkestriteks. Mis aga oleks väga hästi teostatav, on kammermuusika harrastus, millest siiani ei ole midagi kuulda olnud. Ja kindlasti ei võetagi sellel alal midagi ette, puudub lihtsalt huvi ja arusaamine, nii et, usun, mõtegi sellest tundub paljudele kurioosumina.

Puudub huvi ka paljugi muu vastu, mida üldise hinnangu järgi peetakse heaks muusikaks. Tuntakse alateadlikult, et see kõik ei suuda midagi pakkuda, olgu see olukord nüüd õige või vale. Kuid hakates kontrollima oma vaateid, leitakse, et need kõik ei olegi nii ekslikud, et on paljugi, mis väärib kui mitte täielist tunnustust, siis ikkagi tähelepanu ja seisukohavõttu.

Meil on kerge neid mõista. Teame, et vihatakse väänkasvulikkude hingeelu, mis sunnib hääd otsima ainult mineviku muusikast, mida on kirjutatud mineviku maitsega mineviku inimesed mineviku miljöo igakülgse mõju all olles. Teame, et kalduvus kergemeelse operetimuusika

poole põhjened huvil selle vastu, mida harilikult ei tunnustata, ja eelpool juttu olnud tõsise ja sünguse kultuse vihkamisel.

Kuid ei taha ju keegi sellega rünnata Bachi ja Beethovenit, Chopini, Liszti või Verdit, kellele kapitaalised tööd on suutelised väga palju pakkuma, kuigi mitte paljudele. See ei saa vaid olla muusika ülesanne, mille definitsiooni nüüd on kerge tuletada — elamusi võimalikult paljudele! Sellest seisukohast on mineviku muusika kriitikata eelistamine viga. Näiteks Griegi, keda Rudolf Tobias muide nimetas parimaks salongimuusika loojaks, laul „Ma armastan sind“ võis kindlasti öelda palju oma aja inimestele, oli kahtlematult oma aja lööklaul. Kuid sellest on möödunud aastakümneid ja on tulnud teised ajad ka muusikas. Tänapäeva inimestele väljendab samu tundeid palju haaravamalt Frank Churchilli kuulus laul, mille nime mul ju ei ole tarviski nimetada.

Nooruse suure resoneerimisega oma ajale seletub poolehoid teravarütmilisele muusikale, mis oma levikult on juba ammu t ä n a p ä e v a muusika. Millal ja kas ta saab selleks ka kvaliteedilt, seda on raske öelda, sest praegu on ta ikkaagi liiga suurel määral tantsu teenistuses ja viis, kuidas teda raiutakse tantsusaalides, ei õigusta selles suhtes palju lootma. Kuid aasta-aastalt vähenevad siiski barbaarsused väljendusviisis ja seal, kus muusika ei ole otseselt tantsu teenistuses, võib mõnigi kord märkata

nagu mingit tulevikuperspektiivi. Võtame kas või praegulauldava laulu vikerkaarest, kus rütm on väga tagasihoidlik ja kus ma ei suuda praegu meenutada ühtki sünkoopit.

Ma tulen tagasi Frank Churchilli loomingule, et seda võrreldes Lortzingi „Tsaar ja puusepaga“ veelkord alla kriipsutada oma vaateid suhtelise „hea“ ja „halva“ kohta muusikas. Vähesed ütlesid otseselt, et esimese muusika on parem. Loogika annab meile sellegi julguse! Samade tunnete — armastuse, tööhoo jne. — väljendamisel on Churchill seda teinud kujul, mis on meile omasem, mis ütleb meile palju rohkem ja mis suudab meid haarata. Sellega on ta tõestanud oma paremuse — kuigi mitte Lortzingi kaasaegsetele, kellele favoriidiks oli keegi teine, kas Lortzing või mitte, seda ei tea.

Üldiselt aga on helifilmi muusika võrdlemisi halbades tingimustes, nimelt sel põhjusel, et filmi jälgimisel teda — ma ei räägi üksikutest lauludest — peaaegu sugugi tähele ei panda. Hiljem võib siis üle elada teatava üllatuse. Näiteks tabades seda juhuslikult raadios, ei oska alul neid üksteist tagaajavaid käike kuidagi liigitada. Aru saab alles siis, kui kõik nagu laheneb primaadonna lauldud pikka nooti ja kui sellele — kirjeldamatult efektnel moment! — sisse löövad kõige kaasakiskuvad rütmid. Ma ei soovita seda kellelegi, kes veel kahtleb oma seisukohtades.

Rein Marandi

Teisik, ehk miks ma ei tereta leerilast

Grotesk

Saabus kevad ja ühes esimeste päikesekiirte ning lihavõttepäevadega hakkas mu maist oleskelu mitmekesistama tihedate uksekella helin. See oli üks ilusamaid kevadeid ning ka kõige külmem hingega indiviid ei saanud jääda mõjutamata looduse võludest. See ja hele päike äratas mu sõprades õilsamad tunded ja kas maagneetiliste tormide mõjutusel või külgesündinud sentimentaalse joone tõttu sattus mu hea sõber Friedrich Mac Ööpik, Šotis sündinud saksa soost

eestlane, peale seda kui oli laadal kuulnud matkitud ööpikulaulu, hardasse meeleollu ning tasus mulle oma seitsmekümne-viie-sendise võla. Olin selle kergemeelse sammu astunud kuue aasta eest vastlapäeval, kui Friedrichi mulle Kopli trammis ooteruumis tutvustati ning kui tal puudus trammiraha. Nüüd igatahes sooritas ta oma ülla žesti loteriil kolmkümmend kuus krooni võitnud kingsepale omase uhke naeratusega ning luges oma pühaks kohuseks siitpeale mind

iga päev aidata hävitada tagasihoidlikke toiduportsjoneid, mis ma sain vähese tasu eest kõrvalmajas elavalt leivavabrikandilt, kuna olin kord viimase pojale õpetanud teoreemi Pütagorase pükstest, mille tagajärjel see andekas noorur eksamil loomulikult läbi kukkus. Too sõber Friedrich oli looduslaps, kes oskas endale alati tähelepanu tõmmata, kui mitte muidu, siis vähemalt sündmatul kohal aevastamisega. Juba ta iseloom väärib tähelepanu. Igal pool, kus midagi juhtus, oli ka sõber Friedrich varsti kohal. Rahvakogumistel oskas ta end alati esirinda pressida, sealjuures üllatavat pugemisoskust näidates (võib-olla seepärast oligi ta elus nii kaugele jõudnud), ning jääda sinna tüüpilise

intelligendi kombel avasui seisma oma imponentsse kujuga, mille eest ta rätsep Pedro Pesevale kakskümmend kaheksa krooni võlgnes, kaks turunaist, ühe standardkodaniku ja kolm alaealist last ära varjates.

Friedrich armastas muusikat. Laulis ise, aga kuulas ka, kuidas teised laulsid. Kord oli küll

juhtunud niisugune kahetsusväärne lugu, et kui Friedrich esitas oma sõbrale igatsusest väriseva häälega tuntud laulu „Popokatepetli huiit“, siis majahoidja oli karanud koos naise ja akna-ramidega tänavale ning palunud möödujaid ennast kinni hoida. Sellest ei lasknud Friedrich end aga häirida. Lühemat aega oli ta koguni tegutsenud meresigade häälitsemise imiteerimisega kohalikus tsirkuses, kuid kuna ta ühepäevase töötamise järele kaotas hääle, pidi ta puhastama kaamelite konge. Et üks kaamel grippi haigestus, jättis direktor Friedrichiga jumalaga, kuna ta ka kartis nakkust.

Keegi ei saa öelda, et Friedrich poleks olnud sõbralik ja püüdlük. Oma aastais tädi eest, kelle oli agulis kivimaja, puuhoov, kaks kaktust ja kass, hoolitses ta suurima tähelepanuga. Ta soovitas tädile õhureise, sest oli veendunud, et selline „kliimamuutus“ mõjub tervisele kosutavalt. Tädi aga arvas, et Friedrich tahab teda lennukil taevasse toimetada, ning lubas maja ühe tundmatu vaimukangelase nimele kirjutada. Kuidas Friedrich tädi soosingu tagasi võitis, ei ole teada, aga lõplikult keelas see auväärt daam oma teenrile temaga mõtetevahetamise peale seda, kui Friedrich talle sünnipäevaks aprillikaardi saatis.

Sõprade vastu oli Friedrich alati lahke ning püüdis neid igati aidata, muidugi välja arvatud rahalaenamine. Kui keegi tuli Friedrichi juurde ja jutu sees mainis, et majaperemees ei soovi enam ta seltskonda, siis lubas Friedrich asja viivatamata lahendada. Ja lahendaski. Järgmisel päeval tõsteti sõber ühes grammofoni ja vedruvoodiga tänavale.

Friedrich püüdis alati lasta ennast paista originaalses valguses. Luuletas. Igaühele, keda talle tutvustati, pühendas ta laulukese, mis kõik algasid sõnadega: „Kui oli üsna pime öö...“

Selline oli Friedrich. Kord tutvusin ühe leerilapsega ja aja möödudes said meist väga head sõbrad. Ükskord, kui jalutasime lõhnavate puude vahel ja unesime, ütles ta mulle: „Kas tead, keda Sa mulle väga meenutad? Aga täpselt nii kui kaksikvennad olete“ — „Noh?“ — „Friedrichi!“

Ma ei tereta temakest enam.

Vello Agori

Sport ja tervis

Tervis on tegur, mis määrab meie tuju ja loob vastava meeleolu. Me teame kõik, kui tülikaks osutub seltskonnale sellane inimene, kes kaebab kogu aeg oma halva tervise üle ja rikub nii enda kui ka teiste meeleolu. Me ei saa siiski alati süüdistada sellaseid, vaid süüdlast peame otsima kaugemalt: ühiskonnast, mis pole suutnud juhtida inimese tähelepanu sellele, kuidas tervise säilitamise eest hoolitseda. „Me teame palju enam haigus-test kui tervisest“, ütleb dr. Kask.

Kuna teadlikul sportimisel on suur tähtsus üksikisiku tervise eest hoolitsemises, siis on see veel suurem tervishoius. Sport aitab väga palju kaasa uue ning terve inimtüübi loomisel. Kehaharjutused, mis teostatakse teadlikult ja süstemaatiliselt, kasvavad terve ja elujõulise inimese ning ühtlasi ka tõe.

*

Ruum ei luba siin hakata lähemalt käsitlema spordi toimet igale kehaosale. Vaatleme siinjuures lihaste ja hingamiselsundite tegevust sportimisel ja sellega ühes esinevaid nähtusi. On

ju lihased ja hingamiselsundid, kaasa arvatud ka vereringe, alusteks meie keha funktsioneerimisele. Eriti sportimise puhul on need alati maksimaalselt tegevusse rakendatud.

Lihaste jõud on seoses nende läbilõikepinnaga. Absoluutset lihasjõudu on lihase läbilõikepinna iga 1 cm² kohta umbes 10—12 kg. Töötulekust tingituna kahaneb lihaste mass ja ühtlasi ka nende läbilõikepind ning jõud, lihas atrofeerub. Pidev treening ja töö tekitab lihaste võrsumise, nende mass kasvab, ja eriti tugeva töötamise puhul tekib lihaste ülivõrsumine. Lihaste kasvamist põhjustab liigveresus: suurema ja intensiivsema töö puhul surevad ainevahetuse lõpp-produktid lihaste veresoones laiaaks ning lihas saab hulga enam verd. Ülivõrsunud lihase töö on palju ebaproduktiivsem, sest see vajab enam energiat kui normaalselt võrsunud lihas. Kui alata sporditreeninguga, siis näeme, et sportlane on harilikult kolmandal päeval kõige enam väsinud. Seda nähtust tõendab ka spordi füsioloogia. Alles pärast pidevat 70-päevast treeningut saavu-

tame lihaste maksimaalse jõu. Loomulikult tuleb selle säilitamiseks jätkata treeningut sama intensiivselt, sest vähimigi lohakus võib lihastele halvasti mõjuda ja siis tuleb treenimisega uuesti otsast alata. Kui pärast maksimaalse tulemuse saavutamist treenitakse 2 korda nädalas, siis saavutatakse $\frac{2}{3}$ maksimaalsest lihaste jõust ja 2 korda kuus treenides ainult 30%. Võrsunud lihas on aga treenitud juhul palju ökonoomsem, sest see tarvitab ainult 40% treenimata lihase energiakulust. Siit näeme, kui kasulik on alustada treeningut ja sportlikku tegevust aeglaselt, sest treenimatult toimuv pingutav tegevus kulutab palju rohkem meie keha energia tagavaradest ja tekib kiire lihasteväsimus.

Harilikult tööd tehes rakendame oma lihaseid tegevusse ebateadlikult. Teadlikul lihaste tegevusse rakendamisel on spordi juures oma kindel eesmärk. Kuna suurim lihaste jõud ilmneb nende algpikkuse juures, siis peame alustama iga sportliku tegevusega lihaste väljasirutatud seisundist. Lühikesecajaline maksimaalne tegevus kutsub lihaseis esile väsimuse, sest mida intensiivsem on töö, seda enam vajab lihas hapnikku. Kui töö on aga nii intensiivne, et organism ei suuda vajalikel hulgal hapnikku koguda, siis tekib kehas hapnikuvõlg ja selle katmiseks tugev hingeldamine. Lihaste väsimuse puhul väheneb nende jõud kuni nullini. Väsimustunne tekib sõltuvalt inimese ergukavast ja on meile hoiatuseks. Väsinud lihasel on ju veel küllaldaselt jõutagavarasid, kuid nende reserve maksimaalse kasutamise tagajärjeks on surm. Kui sportlast valdab tugev võistlusind, siis ei teki tal üldse väsimustunnet, kuid hiljem peale võistlust võib ta isegi surra. Juba esimene tugevam väsimushäire olgu igale sportlasele tõsiseks hoiatuseks.

Et sport mõjuks tervisele kasulikult, selleks on vaja puhkust. See on selline

moment, kus toimub absoluutne lõdvestumine kõigist kehalisist pingutustest. Puhkuseks on igasugune vaheldus tegevuses, seepärast võib sportlane hästi puhata, kui ta teeb mingit väimset tööd. Kahjuks ei oska aga paljudki öieti puhata. Mõne tunni magamata oleku tagajärg lööb oma pitsati otsekohe järgmisel päeval toimuvale tegevusele või võistlusele, mis võib kujuneda vahel isegi saatuslikuks.

Vaatleme nüüd hingamiseldite tegevust sportimisel. Siin ja edaspidi mõtlen hingamiseldite all nii vere ringet kui ka kopsu, sest neil on ühine süsteem. Hingamise puhul ei jää kopsud kunagi õhust tühjaks, sest ka peale väljahingamist on kopsus umbes 1700 cm³ jääköhku. Intensiivsema töö puhul rindkere täitub tugevamini õhuga.

Kopsude kogupind on umbes 100—130 m². Sellane suurus võimaldab hästi vahetpidamatut gaasidevahetust. Sportimise juures on harilikuks nähteks see, et välja hingatakse vähem õhku kui sisse. Sellest tuleb aga hoiduda. Me teame, et kopsupind koosneb alveoolidest, missugused sombukesed just moodustavadki selle suuruse. Kui kopsu jääb püsima rohkem õhku, siis surub see alveooli sombukesteta kastiks ja kopsupind väheneb ning gaasidevahetuse intensiivsus nõrgeneb. Sügavalt hingamine on kõige kasulik, sest see ei suurenda surnud mahtu, s. o. mahtu, mis ei pääse kopsudeni. Kiire hingamine muutub tühja töö tegemiseks: kui hingame 2 korda kiiremini, siis suureneb surnud maht sama arv korda. Näitlikult näeme seda gaasimaski kandmisel, kus suurema surnud mahu puhul tekib peagi õhupuudus, mida aga ei juhtu sügava hingamise puhul. Peame enese juures alati rõhutama sügavat hingamist ja jälgima, et väljahingatava õhu hulk ei oleks kunagi väiksem sissehingatavast.

Õhupuuduse tunne kaob süsihappe hulga vähenemisel veres. Süsihappe hulga ülirohkus, mis avaldub õhupuuduse tundega, on aga hoiatuseks järgnevale hapnikupuudusele. Õhupuuduse moment tekibki hapniku puudusest ja süsihappe ülirohkusest veres. Õhupuuduse tunde peamiseks põhjustajaks on vereringe töövõime kaotus. Treenitud organismi puhul rindkerelihas seob süsihapet ja õhupuudus tekib palju hiljem kui treenimata olekus. Hingamine peab toimuma teatud korrapärasusega, vastasel juhul mõjub see halvasti meie vereringele. Hingamiselund on meie psüühilise olukorra mõju all. Tahtelisel hingamise mõjutamisel võivad tekkida harjumused, nagu me neid näeme ujujate juures; harilikult pole need harjumused organismile kahjulikud.

Südame suur töö avaldub selles, et seda minuti jooksul läbib umbes 5 liitrit verd, millest süda enese varustamiseks vajab 10%, mis näitabki selle töö intensiivsust. Rahulikus olukorras teeb süda päeva jooksul 20.000 kgm tööd. Kogu keha verehulgast tarvitaavad lihased, peaaegu ja nahk 40% ja seedeelundid 30%. Vererõhu suurenedes jääb osa verd südamesse, sest ta surub vähem verd välja. Tekib südame tegevuses esinev normaalne nähtus: südame laienemine. Hiljem, peale intensiivse töö lõppemist, tõmbuvad südamelihased uuesti kokku. Kestva südame laienemise puhul tekib aga südamelihase võrsumine. Laienemine on väga suur ja südame klapid ei

suuda enam vereteed katta. Võrsunud südamelihase kasutab energiatagavara- sid ebaökonoomselt ja südame vastupanuvõime kaob. Kui suurendame sportlikku tegevust aegajalt, siis pole südame laienemine kahjulik.

Südamelöökide sageduse kriitiliseks piiriks on 180. Treenimata inimesel suureneb löökide sagedus. Nõrga töö juures peale esimest ärritumomenti väheneb löökide sagedus 10% võrra. Raske töö puhul tõuseb see aga pidevalt. Sportlasel hingamisega kaasas käiv südamelöökide sageduse muutus pole halb nähe. Nendeks spordialadeks, kus südame laienemist on vähe märgata, on: lühi- ja keskmajaajooks, poksimine, vehklemine ja jalgpall. Südame tegevuse ja suuruse muutused on aga suurimad suusatamise, aerutamise ja jalgrattasõidu puhul. Keskpunkti moodustavad siinjuures ujumine, kerge- ja raskejõustik.

Nagu senisest arutlusest näeme, on sport ainult siis tervisele kahjulik, kui seda harrastatakse ebateadlikult. Alates aga sportimist sihikindla, pideva ja kerge treeninguga ja hiljem siirdudes järjest raskemale, võime saavutada maksimaalseid tulemusi, ilma et me kahjustaksime seejuures oma tervist. Iga sportlane peab olema teadlik sellest, kuidas alustada ja jätkata tervislikku sportlikku tegevust nii, et see mõjuks hästi tema organismile.

S. Stokkeby

Artiklis kasutatud andmeid on osa dr. Sibula referaadist „Spordi füsioloogia“ 2.—5. jaan. 1940. Tartus.

Käsipalli jahimailt

Tallinna koolinoorte lemmik-spordilaks on kujunenud käsipall, sest selle ala meistrivõistlusil on võistlejaid ja pealtvaatajaid kõige enam. Samuti on käsipalli-hooaeg pikim, kestes üle nelja kuu. Koolinoorte huvi käsipalli vastu on eriti viimaseil aastail näidanud tõusutendentsi ja sellega on kaasnud ühtlasi võimete tõus. Nii mängib tänava liiduklassis õppureid rohkem kui kunagi varem ja kaks õpilas-sportlast on jõudnud isegi oma spordikarjääri ülemisele astmele — rahvusmeeskonda. Neist kahest on R. Ugam Vestholmi gümnn. abiturient. Seni toimus koolinoorte käsipalliharrastus peamiselt TKSÜ raames. Tänavu hakkasid õppurid suuremal määral seltsides kaasa võistlema ja see asjaolu viiski spordi-tülini TKSÜ-s, mille järeltusel kõrgeima võistlusklassi, s. o. gümnaasiumide klassi meistrivõistlused läksid lõhki.

Igal aastal huvitavad kõiki koolinoorist käsipallihuvilisi küsimused: milline meeskond on parim? milline kool on parim käsipallikool? Kuna võistlusklasse on mitu ja kõik meistrid ei kohtu omavahel, siis puudub ametlik alus mainitud küsimustele vastuse andmiseks. Eraviisiliselt püütakse seda aga alati teha ja käesolevas kirjutises olen püüdnud TKSÜ aastaraamatute ja isiklike mälestuste põhjal neile küsimusile viimaste TKSÜ hooegade suhtes vastata.

TKSÜ algaastail oli võrkpall korvpallist populaarsem ja koolide tase võrkpallis kõrge.

Alates 30-ndate aastate algusest omandas aga korvpalli-harrastus järjest populaarsust juurde võitnuna ülevõimu võrkpalliharrastuse üle.

TKSÜ esimesel kolmeteistkümnel tegevusaastal kuni 1936/37. a. hooajani

oli võrdlemisi lihtis parima kooli ja parima meeskonna (nii korv- kui ka võrkpallis) kindlaksmääramine, sest võistlused toimusid vanuse järele kolmes klassis. Iga kooli parimaist mängijaist koosnev meeskond esines kõrgeimas, s. o. A-klassis, ja selle klassi meistrid olidki parimad meeskonnad. Korv- ja võrkpallis kokku edukaim kool oligi parim käsipallikool. 1936. aastal pandi sügisest alates kehtima uus võistlusmäärustik, mida kaks korda muudeti ja alles praegusel kujul on võrdlemisi vastuvõetav. Võistlusklasside arvu suurenemisega raskeneb aga tunduvalt parima meeskonna kindlaksmääramine.

1935/36. TKSÜ tegevusaastal oli võrkpallis napilt parim meeskond reaalikool, tulles meistriks ühe kaotusega teise koha pärinud Vestholmi gümnn. ees. Korvpallis tuli kaotusetult meistriks ja osutus parimaks meeskonnaks Vestholmi gümnn., kuna teiseks jäi Kaarli gümnn. Parima käsipalli-kooli tiitli sai Vestholmi gümnn. reaalikooli ees, kes jäi korvpallis hoopis tagaplaanile.

1936/37. tegevusaastal lõi uus võistlusmäärustik eriklassid gümnaasiumidele ja keskkoolidele, mistõttu sellel aastal parima käsipallikooli määramine on väga raske, kuna tuli arvestada ka keskkoolide klassi tulemusi. Parim võrkpallimeeskond oli gümnn. klassi meister 2. poeglaste gümnn., teine Gustav Adolfi gümnn., kolmas Vestholmi gümnn. Korvpallis oli samuti 2. poegl. gümnn. parim meeskond, teine oli Vestholmi gümnn. ja kolmas Riiklik Inglise Kolledž (end. Kaarli gümnn.). Keskkoolide võrkpallis oli parim meeskond Vestholmi keskkool ja teine kaubanduskool. Korvpallis oli parim meeskond Hamsakool, teine

Vestholmi keskkool. Gümnaasiumide klassis oli esikohal 2. gümn., teine Vestholmi gümn., kuna keskkoolide klassis oli ümberpöörduvalt parim Vestholmi keskkool 2. keskkooli jäädes tagaplaanile, siis kokkuvõttes jagavad parima kooli au 2. poegl. gümn. ja Vestholmi gümn.

1937/38. tegevusaastal muudeti taas võistlusmäärustikku ja loodi kuus võistlusklassi (igas korv- ja võrkpall). Parim korvpallimeeskond oli Vestholmi gümn., teine Prantsuse lütseum ja kolmas 2. poegl. gümn. Parim võrkpallimeeskond oli 2. poegl. gümn., teise ja kolmanda koha jagavad Majanduslik Erikool ning Riiklik Inglise Kolledž. Keskkoolidest oli progümnaasiumide klassis tase kõrgem kui reaalkoolide klassis ja keskkoolide parimaks meeskonnaks nii korv- kui ka võrkpallis osutus Vestholmi progümn. Parim käsipallikool hooajal oli Vestholmi gümn. viie meistritiitliga võimalikust kaheksast (kõik meeskonnad tulid vähemalt esimese nelja hulka!), järgnes 2. poegl. gümn.

1938/39. tegevusaastal jätkus Vestholmi gümn. võidukäik. Korvpallis oli jällegi parim meeskond Vestholmi gümn., teine 6. gümn. (end. Linna Vene Güm.) Võrkpallis oli kaks peagu võrdvõimelist meeskonda — Vestholmi gümn. ja Majanduslik Erikool. Ainsa nendevahelise matši võitis Vestholmi gümn. ning osutus nii ka võrkpallis parimaks meeskonnaks. Keskkoolide osas võib nii korv- kui ka võrkpallis paremateks meeskondadeks lugeda Vestholmi progümn., sest progümnaasiumide klassis oli tase kõrgeim. Parim käsipallikool oli absoluutse üleolekuga Vestholmi gümnaasium, teiseks jäi Majanduslik Erikool.

Vestholmi gümn. viimaste aastate suur edukus käsipallis põhineb suurel määral edukal korvpallimeeskonnal. Nii on Vestholmi gümn. meeskond korvpallis kahe aasta jooksul saanud ainult ühe kaotuse ja sellegi reservidega esinemise tõttu Riia 2. gümnaasiumilt Riias. Seevastu on meeskonna kontos tähtis võit Kaunase Aušra gümn. üle ja suurvõidud Tartu Treffneri gümn. ja Tallinna koolide koondu meeskonna üle.

1939/40. tegevusaastal meistrivõistlusi ei lõpetatud, kuid sügisel peetud korvpalli karikavõistlused võitis ülivõimsalt Vestholmi gümn. meeskond. Spordiringi praeguses korvpalli esindusmeeskonnas, kelle arvele tuleb panna viimase kolme aasta suurvõidud ja praeguse parima käsipallikooli positsiooni kättevõitmine, mängivad: Roman Ugam, Harri Viilep, Kustas Leetjärv, Harri Küti, Ivar Kalmar (Koshemäkin), Arvo Putmaker jt. Vestholmlaste kehalise kasvatuse juht mag. Ardo Tarem võib oma kasvanud saavutustega käsipallis enam kui rahule jääda ja tal on neile aluse loomises omajagu „süüd“.

Felix Sarapuu

Vestholmlased NMKÜ's

Suure endastmõistetavusega astuvad noored vestholmlased, ise vaevalt üle kümneaasta-piiri jõudnud, juba Noorte Meeste Kristlikusse Ühingusse. Paistab olevat mängus mingi õige tugev magnet tõmbamas ja hoidmas poisse NMKÜ's. Kindlasti on üheks mõjuvaks tõmbeteguriks noorematele vanemad koolivennad oma värvirikaste NMKÜ märkidega rinnas jutustamas pingerohketest võistlustest ja kõiksugustest eriharrastustest ühingus huvitavaid episoode. Pole ime, kui nüüd poisid populaarsesse organisatsiooni astumiseks noorusliku tuhinaga juba varakult vanematelt ja direktorilt loa hangivad. Võib-olla näen ma liiga kaugel tulevikku või jälle vestuna omistan koolivendade väljapaistvusele liigset tähelepanu, väites, et NMKÜ'sse astuda tähendab nüüd vestholmlasele ainult sammu koolivendade ridadesse. Neid kohtab ta seal igal aastmel, nii kooliskäijatena punamütsi kandmas kui ka vilistlastena. Seda suurt hulka koolivendi nähes tekib põhjendatult huvi, kuidas ja milliseid meetodeid rakendades on toimunud too vestustamisprotsess. Kahjuks on aga kirjalikke materjale selle küsimuse selgitamiseks ainult 1927. a. alates. Vanad eestvõitlejad ühingus on juba ammu ellu astunud ja suuremalt osalt laiali. Kaks nendest pioneeridest on endale NMKÜ's leidnud igapäevase teenistuse. Võib-olla paljud nooremad ei tunne „Riks“ Masti ja „Kotu“ Sillamit, meie vilistlasi ja nüüd ühingu sekretäre. Nende käsutada on hulk huvitavaid mälestusi.

R. Mast on olemasolevate andmete järgi esimeseks vestuks NMKÜ's. Ta tegi oma avangu 20 aastat tagasi, astudes „Noorte Meeste Klubisse“, mis on ka ühtlasi esimeseks ühingus. Juurekasv oli visa tulema. Alles 1922. a.,

kui ühingu juurde asutatakse võimlemisklassid ja nendest selekteeritakse „Võimlemisjuhtide Klubi“, kohtame juba enam vestusid. 1924. a. on neid juba koondunud „Ameerika Mängude Eesti Klubidesse“, kus nad mängivad peamiselt ühingu värvides pesapalli. Võrk- ja korvpallimeeskonda nad veel ei pääse, seal on realistid peal. Poisid on sunnitud startima esimestel Eesti Korvpalli Esivõistlustel võimlemiselt „Spordi“ dressis. Nad saavutavad esimese eesti korvpallimeistri tiitli, olles just enne TKSÜ's kaotanud realistidele. Võimlemiselt „Spordi“ meistermeeskonnas oli neli vestut! Siis olid veel tsentrid selgadega vastamisi ja korvilaudu tunti vähe. Huvitav on ka see, et üks vestu, nimelt R. Mast, oli alaealisena käsipalliliidu üheks asutajaks.

Ainulaadne, algatusvõimet nõudev klubitöö ja rohked sportimisvõimalused tõmbavad poisse üha enam, ja kui 1926. a. ümber asutatakse NMKÜ juurde Poiste Spordiliit, on seal juba rohkem vestusid. Mõned nimed, nagu nüüdsed diplomaadid klubijuht „Efka“ Uustalu ja K. Päril, „Kotu“ Sillam Spordiliidu esimehena (1928—32), siis veel Ruudi Toomsalu eriti osavana jalgpallis, mida tollal innukalt löödi, ja vennad Tehved, kelledest Emil on nüüd meie linnaisaks — on vestudena silmapaistvad tolleaegsete ainuüksi esinevate segaklubide liikmeskondades.

Kirjalikkude andmete järgi oli 1927. a. ühingus juba 55 vestut. Tollal viibiti suvel NMKÜ telklaagris Keila-Joal, millest teiste mõnuscamate seas elab ka veel mälestus sealsetest rebasemängudest nõgeseväljadel. Mulje kestvusele aitab palju kaasa mängijate põlvpükstes olek. Vestude arvu kasvamisega ühingus toimub loomuliku järeldusena nende tihedam koondumine. Juurdetulijad ei astu enam

segaklubisse, vaid asutavad 1927. a. kaks esimest puht vestude klubi, ühel neist on nimeks „Kalevipoeg“.

Poiste lemmikorganisatsioon hakkab huvitama ka J. Westholm'i. Poiste seas populaarne ja armastatud direktor oskab hinnata NMKÜ mõju oma poistele, ja nii astub ta ka ise 1929. a. ühingu liikmeks. Poisid saavad direktori ja kaaslaste eeskujust uut ergutust ja 1930. a. on neid ühingus juba 119! Kui 1931. a. asutatakse Koitjärve laager, siirduvad nüüd poisid suveti massiliselt koos direktoriga ilusasse loodusesse palli mängima, ujuma ja kergejõustikku harrastama.

Praegu, 1940. a., on vestusid kooliskäijaid ühingus 217! Suurem osa neist on Poiste Osakonnas. Noorte Osakonnas on ainult „Westo“ klubi. Üldse on praegu ühingus 11 puht vestude klubi:

A. Org, V. Tikenberg ja H. Ruubel. Nüüd mängivad juba ammu ühingu värvides võrk- ja korvpalli vestud. Märkimisväärne on ka meie uujate edu ja tase ühingus. Üldse peab tunnustama NMKÜ suurt osa meie kooli praeguses sportlikus kõrgtasemes. Peaaegu kõik meie kooli spordituusad on olnud ühingu liikmeteks.

Vestude suur arv NMKÜ's juhib põhjustatult asjaosaliste ringkondade tähelepanu organisatsiooni põhimõtetele ja kasvatusmeetoditele. Mõned kriitiseerijad leiavad NMKÜ liialdatult sportliku ja üldse väga ameerikaliku olevat. Viimast arvamust näib põhjustavat ühingu haruldaselt lai ja mitmekülgne tegevus ning tema ülemaailmne ulatus. Ei saa salata, et ühingus pakutavate mitmekülgsete isetegevusvõimaluste, tahte- ja püsivustreeningu alged poleks pärit evolutsioonimaalt

Koitjärvel

„Westo“, „Vivat“, „W“, „Uku“, „Vahur“, „Koit“, „Kõu“, „Servus“, „Pikker“, „Westo II“ ja „Kajak“. Hr. Pihlaka, kes on tuntud oma hea vahekorra poolest iga poisiga, poolt juhitud P. O. Juhitide Kogus moodustavad vestud rõhuva enamuse. Kooliskäijatest on seal H. Viilep, F. Sarapuu, S. Jõerüüt, S. Stokkeby, H. Kaltra, E. Müido, A. Putmaker,

Ameerikast. Kuid kohandatuna eesti oludele on nad heaks täienduseks meie koolidele. Seda tõendab ka meie gümnaasiumi lugupeetud direktorite suhtumine NMKÜ'sse. Moodsad, ülemaailmse levikuga oma vitsaalsust ilmutanud põhimõtted tagavad NMKÜ'le populaarsuse ka tulevikus.

H. Ruubel

Pisut kroonikat

Esimesed sugemed J. Vestholmi gümnaasiumi õpilaste isetegevusest langevad ühte revolutsioonijastuga (1917—1918). Üldisest mentaliteedist tingituna olid tolleaegsed üritused kaudselt tormilised ja sageli suunatud kooli administratsiooni vastu.

Tööliste ja sõdurite nõukogude ja komiteede eeskujul loodi ka ülelinnaline Tallinna koolide keskkomitee, mille üheks aktiivseimaks elemendiks oli Vestholmi gümnaasiumi selleaegse 5. klassi (3. lend 1921. a.) kirjandusring „Säde“. Selle ajastu tüüpilisimaks esindajaks on eelmainitud ringi väljaandel ilmunud ajakiri-ajaleht „Vox discipuli“, mille juhtivaiks kaastöölisiks olid E. Kant, O. Lõvi, J. Pert, E. Joll ja H. Tamberg. 1917. ja 1918. aasta jooksul oli see peaaegu iga nädal ilmuv šapirograafil paljundatav ajaleht kogu õpilaskonna huvide esindajaks ning kaitsjaks.

J. Vestholmi gümnaasiumi humanitaarringi otsene eelkäija J.W.G. Öppurite Ringi asutati 7. veebruaril 1920. aastal, olles seega vanim omataoline Tallinnas. Ringi asutajajaks olid tolleaegse gümnaasiumi 3. klassi õpilased A. Kuuskmann, E. Aser, R. Kokk, R. Mast ja Th. Männik.

Ühinemise põhjuseks oli organiseeruda spordi, eriti jalgpalli harrastamiseks. Viimasest asjaolust tingituna jäid Ringi tegevusest eemale vanemate klasside õpilased. Kuid hiljem laienes tegevus ka vaimsete huvide elustamisele ja süvendamisele. Ringi juurde tekkis kirjandus- ja karskustoimkond, mille juhtideks olid eesti keele õpetaja W. Mettus ning ringi esimees õpilane Th. Männik. Juba 1920. aastal alustas ilmumist ajakiri „Edu“, mille veergudel sageli polemiseerisid vaimutegelaste poolt Th. Män-

nik ning sportlaste poolt nende tublim sulemees Heino Uuli. Lahkhelid nende kahe voolu vahel paisusid hiljem niivõrd suureks, et osa Öppurite Ringi liikmeid asutas iseseisva spordiringi, mille tagajärjel õpilaskond teataval määral lõhestus.

1923/24. aastal asusid Öppurite Ringi etteotsa A. Aspel, R. Põldmäe ning uus eesti keele õpetaja N. Andreesen. Kirjandustoimkonna energilisel tegevusel elas ring sel ajal kirjanduse tähe all: peeti arvukalt referaate, vaidlusõhtuid ning uudsusena ka kirjanduslikke kohtuid. Kui varemil aastail oli Öppurite Ringi juhtiv osa keskmiste klasside käes, kaldus see noil aastail ikka enam ja enam vanemate klasside kätte, kuni lõpuks gümnaasiumi viimane klass jäi Ringi tugipunktiks.

Aspel ja Põldmäe kooli lõpetanud, jäi Öppurite Ringi alustalaks gümnaasiumi 4. klass eesotsas Ilmar Tõnissoni ja Harald Abramiga. Kuna Ringi ajakiri „Edu“ oli 1924. aastaga oma tegevuse lõpetanud, anti 1925. aastal välja Ringi album. Sama kavatseti ka järgmisil aastail, kuid see teostus alles 1928. aastal Ilmar Rebase toimetusel. Ei saa jätta mainimata ka üksikuid numbreid ajakirjadest „Noorus“ ja „Kotkas“, mis ilmusid 1925. ja 1926. aastal peamiselt J. Rebase õhutusel. Muide tuleb veel nentida, et kõik eelpoolnimetatud ajakirjad ja albumid olid paljundatud šapirograafil ainult piiratud arvul.

Järgnevatil aastail Ringi tegevuses pole märgata erilist aktiivsust, kuna õpilased koonduvad senisest suuremal määral NMKÜ klubidesse, mis halvab tegevust kooli Öppurite Ringis. Teiselt poolt tekivad mitmed eriringid, nagu

elektrotehnika-, male-, laskuring jne.; samuti organiseeritakse kooli kooperasiiv.

1937. aastal nimetati Õppurite Ring ümber Humanitaarringiks, seega tahes juba nimega lähemalt piiritella Ringi tegevusala. Kuid ka uus nimi ei toonud Ringi tegevusse mingit uut hoogu. Ring jäi endiselt latentssesse seisundisse, kuigi oli üksikuid, kes enesele olid võtnud südameasjaks Ringi tegevust taas elustada. Ei saa siin eriti süüdistada ei juhtide puudust ega ka õpilaste loidust, kuna suurimaks takistavaks teguriks oli järjest tõusev koolitöö koorem ning teiselt poolt juba mainitud üleorganiseerimine eriti väljaspool kooli.

Et Ringi tegevus käesoleval õppeaastal on uuesti jalad alla võtnud, on tõendatud sellega, et veebruari algul ilmus esiknumber ajakirjast „...ad astra“ ja käesoleva kroonika lugejad on võinud veenduda, et mainitud number viimaseks ei jäänud. „...ad astra“ on esimene Vestholmi gümnaasiumi õppur-ajakiri, mis ilmub trükituna ning on seega kättesaadav kõigile vestholmlastele.

Tahame lootä, et on jäänud seljataha kõik otsinguajad ja et humanitaarringis on Vestholmi gümnaasiumi õpilaskond endale leidnud kõige sobivama vormi hoogsaks ja innukaks enesearenduslikuks tööks.

Hans Habicht

*Hic vere est domus veritatis
et porta vitae*

Konservatiivne „Trubaduur“

Need, kes olid nõrдинud „Karmeni“ lavastusel esinenud modernistlikest, operetlikest ja isegi (Peterburi daami arvates) kabareelikest võtetest, peaksid kindlasti olema rahuldatud ja rahustatud „Trubaduuri“ uuslavastusega, mis erineb „Karmeni“ lavastusest samuti, nagu näiteks vana klassik Corneille erineb realistidest. Meie ei tea, kas teatrit oli selleks mõjutanud traditsioonikaitsjate rünnak „Karmeni“ vastu. Igatahes jääb meile mulje, nagu oleks lavastaja (kas isegi kohkudes „Karmeni“ julgest realismist?) pöördunud rangete moralistide meeleheaks tagasi traditsioonide kindlale pinnale, või — tahtnud ülemeelikult nalja heita ooperi ja vanameelsete ooperiarvustajate üle, muutes Verdi auväärse teose tahtliku ooperliku võltspaatose ja puumõõga-kangelaslikkuse rõhutamisega groteskseks ooperiparoodiaks.

„Trubaduur“ vastab täiesti neile nõudeile, mis esitati Itaalias 19. sajandi keskel (esiettekanne toimus Roomas 1853. a.) suurele traagilisele ooperile. Siin ei puudu efektsed aariad, virtuooslikud koloratuurid, sõjakad koorid ega viimase vaatuse obligatoorsed laibad. „Trubaduuri“ libreto (muusika on ooperis küll libretost võrratult tähtsam, kuid siiski tunneb enamik ooperikülalastajaid näiteks „Rigoletto“ ja „Trubaduuri“ kõigepealt kui ooperit küürakaga ja ooperit mustlaseidega, ja alles selle järel kui ooperit „La donna e mobile“-ga ja ooperit „Miserere“-ga) puhul on juba nii paljud oma kohuseks pidanud tarvitada kõige sapisemat ironiat ja mõrudaimat sarkasmi, nii et on vist kohaseim seda segast ja mõttetut äbarikku veidi vabandada sellega, et ta oma keskajaromantika, rüütlite, must-

laste, kahevõitluste ja ööstseenidega on täiesti oma aja laps. V. Hugo ja A. Dumas' teosed ei tundu meile palju vähem naeruväärsed. Oleks olnud asjatu katse seda üliromantikalistliku lavastusega kuidagi usutavamaks muuta. „Trubaduur“ oligi lavastatud kõigi vana hea ooperi käteringutuste, mõõgavehkimiste, solistid-reas-ja-koor-nende-taga-seismiste ja suurejoonelisusele pretendeerivate dekoratsioonidega. Mõned arvustajat pahandasid nimiosalise kostüümi hilpharakalik maskeraadlikkus, esinejate napid näitlejavõimed ja mõned kujulised osasse mittedobivused. Kuid see kõik näib kuuluvat traditsioonilise ooperi juure.

Kogu see konventsionaalsus traditsioonikindlas lavastuses jätab, nagu öeldud, paiguti paroodia mulje (peituminejate lortzinglik ansambl 2. vaatuse 2. pildis!).

Kindlasti ei ole meie aja publik mõtetustest vaimustumises vähem agar kui ooperipublik 90 aastat tagasi. Kui selle ajakirja eelmises numbris ilmunud absurdne „ooperiarvustus“ võis leida tõsiselt võtmist, miks ei võiks siis seda leida ka „Trubaduuri“ libreto?

Kuid meie aeg vajab teistsuguseid mõttetusi, kui neid, mida aplodeeriti härra Salvatore Cammarano, „Trubaduuri“ libretisti eluajal. Ja aastal 2030 tundub meie moodsate operettide sentimentaalsus sama imal kui meile „Martha“ magusus või „Trubaduuri“ võltspaatos.

Edukas (ja järelikult lähedane ja publikule arusaadav) on meil olnud vene („Eugen Onegin“, „Padameand“, „Voikne Don“ jt.) ja ka prantsuse realistlik ooper („Karmen“). Vene ooperite menu ei põhjusta mitte ainult nende ruumiline, vaid ka ajaline (vanim vene ooper on pärit aastast 1863)

suhteline lähedus. „Vaikse Don'i“ menu peaks küllaltki selgesti näitama teed repertuaarikriisist üle saamiseks, selle ning „Karmeni“ lavastuste realism aga on lavastuse Ariadne lõngaks traditsioonide labürindist.

Peterburi daami pooldajad on nähtavasti „Trubaduuri“ rahul (vähe-

malt pole kuulda olnud teisi arvustavaid hääli kui palgaliste irisejate omi). Ülejäänud publik avaldab oma poolehoidu haigutamise või salajase iritamisega.

„Trubaduuri“ muusika vastu on muidugi kõik irisejad irisemisvõimetud.

Arvo Sepp

Väljaandja: J. W. G. humanitaarring.

Toimetus: humanitaaringi juhatus koosseisus: esimees ANDRES PARTS, abiesimees JUHAN TULDAVA, laekur S. STOKKEBY, sekretär H. MANDRI, varahoidja H. HABICHT.

R. Tohver & Ko trükk, Tallinn, Tartu mnt. 49. 12. IV 1940.

Vastutav toimetaja: hr. P. HINNOV.

Mütsikauplus

PAUL MICHELSON

Müürivahe 9

Spordiäri

RESEV-RESEL

Kullasepa tän. 18

Kuninga tän. nurgal

Telefon 432-19

Kevadhooajaks

sobivaid

karusnahku

soovitab

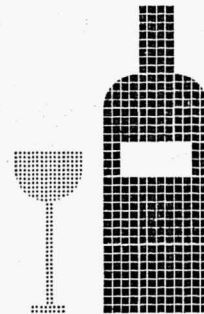
K/M. ABRAMSOHN

Tallinn, Viru tän. 5. Tel. 447-62

Müük suurel ja väikesel arvul

TH. KAARMANN

KOLONIAAL- JA VEINIKAUPLUS

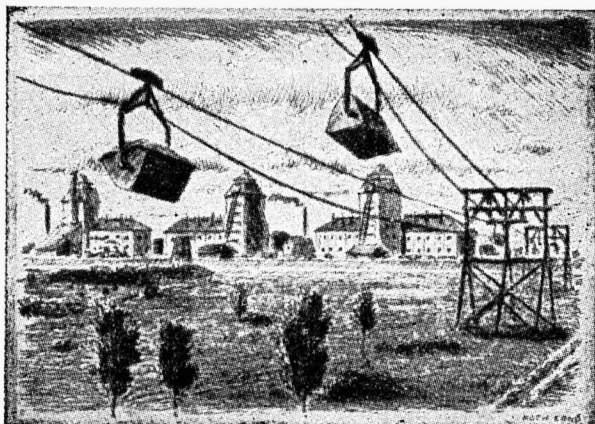

Tallinnas, Raekoja tän. nr. 8

Telefon 431-41

Reserveeritud

Reserveeritud

A/S.
**Esimene Eesti
Põlevkivitööstus**

end. Riigi Põlevkivitööstus

Põlevkivitoodang	1939. aastal	666.500 tonni	Toorõlitoodang	1939. aastal	60.545 tonni
"	1938. "	588.200 "	"	1938. "	48.977 "
"	1937. "	415.900 "	"	1937. "	30.008 "

Juhatus ja müügebüroo: Tallinn, Valli tän. 4-3

Tel. 450-62 & 450-85

Telegrammid: „Peapõlevkivi“

T M I P

Hea kohv kosutab!

VILJAKOHVID :

Pakend nr. 1.	400 gr.	Kr.	—,28
- nr. 2.	-	Kr.	—,35
- nr. 3.	-	Kr.	—,40

UBAVILJAKOHVID:

Pakend nr. 1.	400 gr.	Kr.	—,55
- - 2.	-	Kr.	—,60
- - 3.	-	Kr.	—,70
- - 4.	-	Kr.	—,90
- - 5.	-	Kr.	1.10

**A-S. EESTI KAUPMEESTE
MAJANDUSKESKUS**

TALLINN
Estonia pst. 27, tel. 413-04

O.-Ü. TARMO

TALLINN, NARVA MNT. 6

OSAKONNAD:

TARTUS
GILDE 14

RAKVERES
LAI T. 3

Mööbleid

kaunilt väljatöötatud

pakub

J. KALLO

MÖÖBLIÄRI JA TÖÖSTUS

S. Karja tän. 18, telef. 446-89

M. KABAL'i

RIIDEKAUPLUS

PARNU MNT. 4

(end. Valli tän. Seemnevilja Ühisuse kõrval)

Reinhold Kallaste OÜ

S6081

TIME TO RE-TIRE
GET A FISK

FISK

JULGEOLU (SAFTI-FLIGHT) autokummid ei libise, pidurdavad lühema maa peal ja otsejones, sõidavad hääletult asfaltteedel ja rohkem kilomeetreid (kui ükski teine kummi)

ESINDAJA:

O.-Ü. H. LAGUS & Ko

TALLINN, VENE 13, TELEFON 437-18

AUTOKOOL

TALLINN LAI T. 1. TEL. 437-15

Juba 18 aasta vanuselt

võite iseseisvalt juhtida autot!

Kasutage seda ja asuge kohe õppima Eesti vanimasse ja moodsaimasse autokooli

Kool töötab aasta läbi

„... AD ASTRA'le“

soovib

edu ja õnne

Herbert F. Tungal